

Obsah

ÚVOD	9
1. HISTORIE VÝZKUMU JIHOKARPATSKÝCH DIALEKTŮ A MATERIÁLY PRO JEJICH STAV V MINULOSTI	13
1.1. NEJSTARŠÍ FÁZE VÝZKUMŮ	13
1.2. VÝZKUMY V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ, I. PAŇKEVYČ	14
1.2.1. Materiály I. Paňkevyče pro slovník jihokarpatských nářečí	14
1.3. VÝZKUMY VE 2. POL. 20. STOL. A V SOUČASNOSTI	17
1.4. KLASIFIKACE JIHOKARPATSKÝCH NÁŘEČÍ	20
1.4.1. Nejstarší pokusy o klasifikaci	20
1.4.2. Klasifikace I. Paňkevyče, G. Gerovského a J. Dzendzelivského	20
1.4.3. Klasifikace Z. Hanudel'ové	21
2. UBĽA A MALYJ BEREZNYJ – ZÁKLADNÍ GEOGRAFICKÉ, DEMOGRAFICKÉ A HISTORICKÉ ÚDAJE	23
2.1. OBEC UBĽA	23
2.1.1. Poloha	23
2.1.2. Stručná historie obce	23
2.1.3. Národnost	24
2.1.4. Mateřský jazyk	25
2.1.5. Náboženské vyznání	27
2.1.6. Další demografické ukazatele – věk, vzdělání, ekonomická aktivita	27
2.2. OBEC MALYJ BEREZNYJ	29
3. FONETICKÁ A GRAMATICKÁ STRUKTURA DIALEKTŮ OBCÍ UBĽA A MALYJ BEREZNYJ A JEJÍ DYNAMIKA	31
3.1. FONETIKA	32
3.1.1. Fonetika nářečí obce Ubľa	32
3.1.2. Fonetika nářečí obce Malyj Bereznyj	42
3.2. MORFOLOGIE	44
3.2.1. Slovesa	44
3.2.2. Substantiva	50
3.2.3. Adjektiva	57
3.2.4. Zájmena	59
3.2.5. Číslovky	64
4. FONETICKÁ A GRAMATICKÁ STRUKTURA DALŠÍCH VYBRA- NÝCH JIHOKARPATSKÝCH NÁŘEČÍ A JEJÍ DYNAMIKA	67
4.1. NÁŘEČÍ JIHOSPIŠSKÝCH ENKLÁV – PAČA	67
4.1.1. Fonetika	68

4.1.2.	Morfologie	69
4.1.3.	Lexikum – odraz jazykových kontaktů se sousedními jazyky a nářečím	72
4.2.	SEVEROSPIŠSKÁ SKUPINA – LITMANOVÁ	75
4.2.1.	Fonetika	75
4.2.2.	Morfologie	77
4.2.3.	Lexikum	79
4.2.4.	Dynamika nářečí Litmanové – souhrn	80
4.3.	ZÁPADOMAKOVICKÁ PODSKUPINA – CHMELOVÁ	81
4.3.1.	Fonetika	81
4.3.2.	Morfologie	83
4.4.	SVIDNICKÁ PODSKUPINA – KAPIŠOVÁ, DOBROSLAVA, HUNKOVCE, BODRUŽAL	95
4.4.1.	Fonetika	95
4.4.2.	Morfologie	96
4.5.	JIHOMAKOVICKÁ PODSKUPINA – PISKOROVCE, RAFAJOVCE	97
4.5.1.	Piskorovce	97
4.5.2.	Rafajovce	100
4.6.	LABORECKÁ (ZÁPADOZEMPLÍNSKÁ) SKUPINA – ZÁVADA	102
4.6.1.	Fonetika	102
4.6.2.	Morfologie	102
4.7.	LABORECKO-SNINSKÁ PŘECHODOVÁ PODSKUPINA – PČOLINNÉ	103
4.7.1.	Fonetika	104
4.7.2.	Morfologie	104
4.8.	SNINSKÁ (VÝCHODOZEMPLÍNSKÁ) SKUPINA	105
4.8.1.	Kolonica, Strihovce	105
4.8.2.	Nová Sedlica	106
4.9.	UŽSKÁ SKUPINA – KŇAHYŇA, STUŽYCJA	107
4.9.1.	Kňahyňa	107
4.9.2.	Stužycja	109
4.10.	BORŽAVSKÁ (BEREŽSKÁ) SKUPINA – ILNYCJA	110
5.	STARŠÍ VRSTVY LEXIKA NÁŘEČÍ ZKOUMANÉ OBLASTI	113
5.1.	LIDSKÉ TĚLO	113
5.2.	RODINA A PŘÍBUZENSKÉ VZTAHY	116
5.3.	POČASÍ	119
5.4.	DŮM A HOSPODÁŘSKÉ BUDOVY	121
5.4.1.	Části domu a jeho vnitřní vybavení	121
5.4.2.	Hospodářské budovy a exteriér	124
5.5.	NÁRADÍ, ZPRACOVÁNÍ DŘEVA, SENOKOS, ŽNĚ	127
5.6.	PLUH, VŮZ, KOŇSKÝ ZÁPŘAH	128
5.7.	ZPRACOVÁNÍ LNU A KONOPÍ	130
5.8.	NÁDOBY A KUCHYŇSKÉ VYBAVENÍ	132

5.9.	JÍDLA	134
5.10.	DOMÁCÍ A HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA	138
5.11.	DIVOKÁ ZVÍŘATA	140
5.12.	HOSPODÁŘSKÉ ROSTLINY	143
5.13.	BYLINY, DIVOCE ROSTOUCÍ ROSTLINY	147
5.14.	STROMY	148
5.15.	HOUBY	149
5.16.	VESNICE A SPOLEČENSKÝ ŽIVOT	150
5.17.	KRAJINA A RELIÉF	151
6.	LEXIKÁLNÍ VÝPŮJČKY A PARALELY	165
6.1.	VÝPŮJČKY Z VÝCHODOSLOVENSKÝCH NÁŘEČÍ A SLOVENSKO-RUSÍNSKÉ LEXIKÁLNÍ PARALELY	165
6.1.1	Krajina, počasí	167
6.1.2	Rostlinstvo	169
6.1.3	Divoká a domácí zvířata	171
6.1.4	Zemědělství	173
6.1.5	Dům a jeho příslušenství	174
6.1.6	Jídla, nápoje a jejich příprava	176
6.1.7	Oděv a obuv	179
6.1.8	Vesnice a společenský život	180
6.1.9	Zdravověda a člověk	182
6.1.10	Charakter slovensko-rusínských izolex	183
6.2.	VÝPŮJČKY Z MAĎARŠTINY	186
6.3.	VÝPŮJČKY Z NĚMČINY	197
6.4.	VÝPŮJČKY Z RUMUNŠTINY	203
7.	NOVĚJŠÍ VRSTVY LEXIKA JIHKARPATSKÝCH NÁŘEČÍ NA PŘÍKLADĚ OBCÍ UBĽA A MALYJ BEREZNYJ	207
7.1.	AUTOSÉMANTIKA	207
7.1.1	Ubľa	207
7.1.2	Malyj Bereznyj	213
7.2.	SYNSÉMANTIKA	220
7.2.1	Předložky	220
7.2.2	Spojky	241
7.2.3	Částice	254
8.	JAZYKOVÁ SITUACE VE ZKOUMANÉ OBLASTI A NÁRODNOSTNÍ PROBLEMATIKA	281
8.1.	JAZYKOVÁ SITUACE V OBCÍCH S JIHKARPATSKÝM NÁŘEČÍM NA ÚZEMÍ SLOVENSKA	281
8.1.2	Ubľa	282
8.2.	KODIFIKOVANÝ RUSÍNSKÝ JAZYK NA SLOVENSKU	284

8.3.	<i>POSTOJE MLUVČÍCH JIHOKARPATSKÝCH NÁŘEČÍ KE KODIFIKOVANÉMU RUSÍNSKÉMU JAZYKU NA SLOVENSKU</i>	286
8.4.	<i>JAZYKOVÁ SITUACE V OBCÍCH S JIHOKARPATSKÝM NÁŘEČÍM NA ÚZEMÍ UKRAJINY</i>	295
8.4.1.	<i>Malyj Bereznyj</i>	296
8.5.	<i>NÁRODNOSTNÍ PROBLEMATIKA</i>	298
8.5.1.	<i>Historický vývoj národnostního uvědomění mluvčích jihokarpatských dialektů</i>	298
8.5.2.	<i>Národnostní uvědomění mluvčích jihokarpatských nářečí na Slovensku a Ukrajině v současné době</i>	300
9.	UKÁZKY NÁŘEČNÍCH TEXTŮ	309
9.1.	<i>UBLA</i>	309
9.2.	<i>MALYJ BEREZNYJ</i>	316
9.3.	<i>PAČA</i>	323
9.4.	<i>LITMANOVÁ</i>	324
9.5.	<i>CHMELOVÁ</i>	327
9.6.	<i>PISKOROVCE</i>	332
9.7.	<i>RAFAJOVCE</i>	335
9.8.	<i>ZÁVADA</i>	337
9.9.	<i>PČOLINNÉ</i>	341
9.10.	<i>KOLONICA A STRIHOVCE</i>	342
9.11.	<i>NOVÁ SEDLICA</i>	351
9.12.	<i>KŇAHYŇA</i>	354
9.13.	<i>STUŽYCJA</i>	355
9.14.	<i>ILNYCJA (VELYKYJ RAKOVEC)</i>	357
ZÁVĚR		359
LITERATURA		365
PEZIOME		377
SUMMARY		385
PŘÍLOHY		391
1.	<i>MAPY A FOTOGRAFIE</i>	391
2.	<i>TEMATICKÉ OKRUHY PRO SBĚR NÁŘEČNÍHO MATERIÁLU</i>	402
3.	<i>SEZNAM ZKRATEK</i>	408
	<i>Zkratky názvů jazyků a dialektů</i>	408
	<i>Zkratky slovníků a atlasů</i>	408
	<i>Zkratky názvů lokalit v kapitole 5.</i>	409
JMENNÝ REJSTŘÍK		410
VĚCNÝ REJSTŘÍK		412